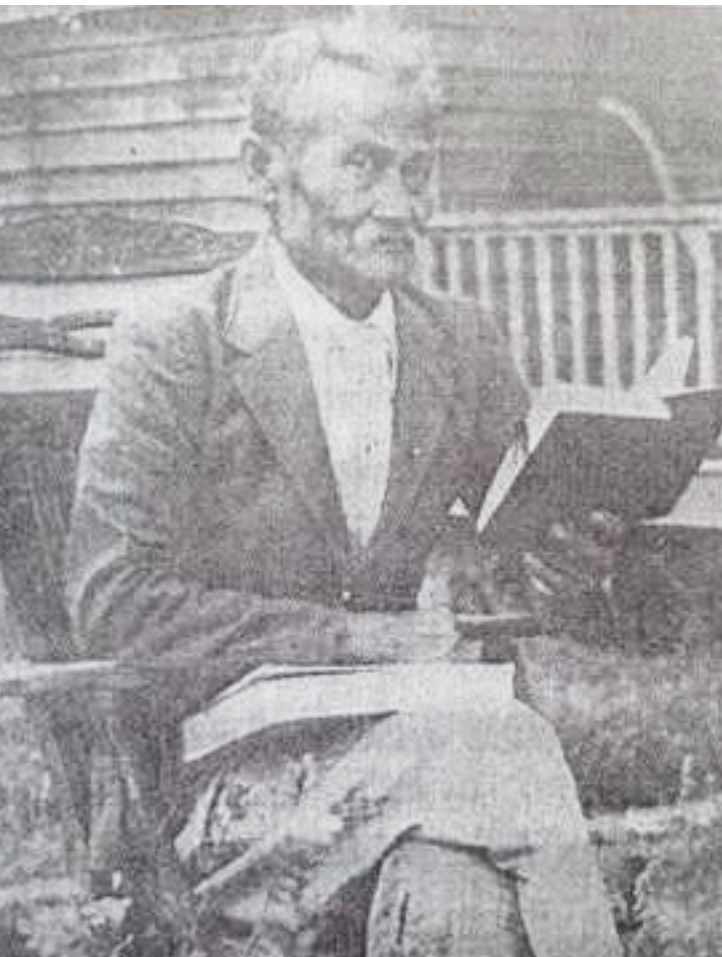

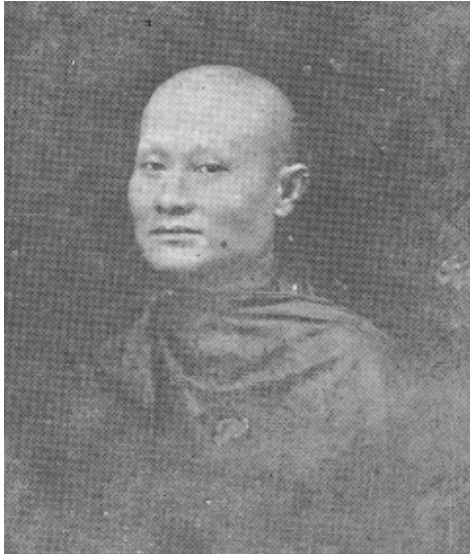
จาก “สามหม้าย” ณ บ้านดอน สู่ “ตึกโกโน” แห่งกันตัง ครูเหลื่อมและชีวิต อันเกี่ยวเนื่อง กับภาคใต้

วิทยานิพนธ์ของผมอันมีเนื้อหาพรั่งพรั่งเกี่ยวกับครูเหลื่อมหรือหลวงวิลาศบริวัตร (เหลื่อม วินทุ พราหมณกุล) เพิ่งเสร็จสิ้นลงไปสดๆ ร้อนๆ

ที่ว่า “เสร็จสิ้น” ก็คือสามารถจัดทำเพื่อให้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จนลุล่วงแล้ว หากโดยสารภาพ ลึกลงไปในซอกกليبความนึกคิด ยังคงมีอีกหลายประเด็นที่ “ไม่เสร็จสิ้น” จากห้วงรู้สึก นั้นจึงเป็นภาระสำคัญอันเร่งเร้าให้ผมต้องลงมือ เขียนงานอีกหลายชิ้นถ่ายทอดเรื่องราวคั่งค้างคาใจออกมา อย่างแน่นอน อีกหลายบรรทัดต่อไปนี้ ย่อมไม่พ้น เข้าข่ายภาระดังกล่าว

บนหน้ากระดาษของวารสาร รุสมีแล ผมได้รับโอกาสให้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภาคใต้เป็นหลัก ครั้น พอจะว่าถึงครูเหลื่อมซึ่งดูเหมือนมีชีวิตโดดเด่นในกรุงเทพมหานครเสียส่วนใหญ่แล้ว ก็จำต้องค้นคว้าค้นหาแง่มุมที่เชื่อมโยงหัวเมืองปักษ์ใต้มานำเสนอ ช่างน่าดีใจยิ่ง ผมบังเอิญค้นพบว่าแท้แล้วครูเหลื่อมเองก็มีส่วน พัวพันต่อดินแดนทางใต้ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะพื้นที่วัดวาอาราม ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตสองจังหวัดสุราษฎร์ธานี และตรัง

ครูเหลียมสมัยบวชเป็น “พระติกโกโน”
อยู่วัดที่กันตัง พ.ศ. 2466

อ้อ! เกือบลืมไปเลย ชั้นแรกสุด ผมควรแนะนำให้คุณผู้อ่านรู้จักเสียก่อนว่าครูเหลียมหรือหลวงวิลาศบริวัตรเป็นใครกัน?

กล่าวโดยรวบรัดแต่ชัดเจน ครูเหลียมคือนักเขียนคนสำคัญแห่งยุคเริ่มต้นงานเขียนไทยสมัยใหม่ แม้อาจจะค่อนข้างถูกหลงลืมไปในปัจจุบัน ส่วนหลายข้อมูลที่ฟุ้งตามมาพร้อมๆ กันได้แก่นักเรียนวิชาครูจากอังกฤษรุ่นแรกต้นทศวรรษ 2440 รวมถึงเป็นนักทดลองและนักบุกเบิกวรรณกรรมหลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งที่ทำให้ชื่อของครูเหลียมโดดเด่นขึ้นมาในสายตาผู้อ่านหรือผู้ศึกษาทางด้านวรรณกรรม ย่อมไม่พ้นสถานะผู้สร้างนวนิยายไทยแท้เรื่องแรกอย่าง ความไม่พยายาบท ผ่านนามปากกา “นายสำราญ” เมื่อพุทธศักราช 2458 และถูกเชื่อกันในแวดวงหนังสือมานาน ทว่าตามทัศนะของผม ด้วยการคลุกคลีกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายปีจึงพอจะได้ข้อสรุปใหม่ว่าบางที ความไม่พยายาบท อาจมิใช่นวนิยายไทยแท้เรื่องแรกอีกต่อไป!

แต่ถึงกระนั้น ก็ยังจะทำให้ครูเหลียมมีความน่าสนใจลดลง หากยังคงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาเรื่องราวและบทบาทของนักเขียนผู้นี้ในแง่มุมอื่นๆ

สำหรับการที่ผมได้ทำความรู้จักกับครูเหลียม นั้น ต้องขออนุญาตรำพันความทรงจำให้ฟังสักนิด กล่าวคือ ผมเริ่มสนใจครูเหลียมครั้งแรกเมื่อพบหนังสือ ความไม่พยายาบท ของสำนักพิมพ์ดอกหญ้า วางขายตรงแผงหนังสือออกร้านในงานกิจกรรมแข่งขันระดับจังหวัดซึ่งจัดขึ้นในอาณานิคมด่านกงงานเทศบาลสุราษฎร์ธานี ตอนนั้น น่าจะราวกลางพุทธศักราช 2547 ผมอายุสิบสี่ กำลังอยู่ชั้นมัธยม 3 โรงเรียนประจำจังหวัด ได้ไปร่วมแข่งขันอ่านจับใจความ บังเอิญขณะนั่งอ่านใจความเพื่อคว้าจับอยู่ ไม่ไผ่ล่าเชื้อสำหรับจัดนิทรรศการล้มลงมากระแทกกลางศีรษะผมพอดี ถึงแก่ความสิ้นพอสสมควร เจ้าหน้าที่พากันมาประคบประหม่เสียยกใหญ่

เป็นอันว่าวันนั้นผมได้รางวัลที่หนึ่งจากการแข่งขัน หากจะคุยโว ก็เป็นด้วยความเก่งแน่ๆ แต่แม้ของผมมักพูดเชิงยั่วล้อเสมอทำนองเขาให้ที่หนึ่งเพราะถูกไม้ไผ่ลงมากระแทก อาจเป็นไปได้เหมือนกัน เพราะตอนนั้น “ผมจับใจได้แต่ความสิ้น” หลังผ่นคลายจากการถูกน็อค ผมเดินไปยื่นพลิกปนนวนิยายดูเล่นตรงแผงขายหนังสือ เจอเข้ากับเล่มหนึ่งโปรยคำบนปก “นวนิยายไทยเรื่องแรก เขียนโดย นายสำราญ” พอพลิกดูข้างใน เห็นรูปชายแก่นั่งถือหนังสือ ยิ้มกระหยิ่ม ผมได้สายตาอ่านประวัติหลวงวิลาศบริวัตร นั้นละ ครั้งแรกที่รู้จักครูเหลียม แม้ชื่อ ความไม่พยายาบท ให้ผมหนึ่งเล่ม นัยว่าเป็นของขวัญเนื่องจากอุบัติเหตุแห่งความหวั่นกลับมาถึงบ้าน ผมรีบพลิกอ่านหนังสือเล่มนั้นคร่าวๆ รู้สึกไม่สนุกเลยจึงโยนทิ้งไว้หลายปี ปัจจุบัน แม้เอาไปเก็บไว้ในลังไหนมิจาอาจทราบได้

ความสนใจต่อครูเหลี่ยมอย่างจริงจังเจิดจรัสอีกครั้งภายหลังผมเข้าเรียนปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว ตอนนั้นมองชีวิตนักเขียนผู้นี้ช่างเร่ร่อนเสียนี้กระไร ครั้นพออ่านเรื่องราวของท่านมากขึ้นระหว่างเรียนปริญญาโท ก็ชวนให้รู้สึกว่าคุณเหลี่ยมกับผมอาจมีความผูกพันกันมาแต่ชาติปางก่อน อีกทั้งผมเองเพิ่งล่วงรู้ได้ไม่นานถึงเรื่องราวของคุณเหลี่ยมและภาคใต้ ทำให้มีอาทณนึ่งเฉยจนต้องเขียนงานชิ้นนี้ขึ้นมาทันที

ด้วยฐานะหนุ่มลุ่มแม่น้ำตาปี คงมีพักต้องสงสัยเลยครับ ว่าทำไมผมจึงเริ่มต้นจากการนำคุณผู้อ่านไปสัมผัสวัดแห่งหนึ่งในบ้านดอน สุราษฎร์ธานี ซึ่งเรียกกันติดปากในนาม “วัดสามหม้าย”

เอ๋ยถึงวัดนี้ที่ไร อุดจิมได้ห rokok ที่จะไม่หวอนนึกถึงยาย เมื่อสบโอกาสอันดี ผมคงไม่อดอ้อมถ้อยความต่อการพรังพรังชีวิตชีวาของวันวาน

ภายหลังการพลัดพรากจากกันระหว่างตาบกับยาย โดยตาของผมนิยามยอมให้มัจจุราชขยมือพาไปสู่ภพอื่นปลายพุทธศักราช 2543 พอปีรุ่งขึ้น ผมทำหน้าที่หลานชายด้วยการมาอยู่เป็นเพื่อนหญิงชรา ณ บ้านเลขที่ 36/5 แห่งซอยร้านขวัญเรือนในเขตตลาดบ้านดอน ทั้งๆ ที่บ้านเดิมซึ่งผมเคยอาศัยมาหลายปีคือตำบลบางกุ้ง อันเป็นชานเมืองออกไปจนใกล้ปากแม่น้ำตาปี

ราวสองปีกว่าที่วนเวียนอยู่กับบ้านเช่าในซอยซึ่งเป็นชื่อเดียวกับร้านทำกุญแจริมถนนใหญ่ กิจกรรมอย่างหนึ่งคือผมมักจะได้ติดสอยห้อยตามยายไปทำบุญทุกวันพระบ้าง ณ วัดสามหม้าย หรือเรียกอีกชื่อให้เป็นทางการว่า “วัดไตรธรรมาราม” แลละ ย่อมจะได้พบเห็นพุทธศาสนิกชนมากมายที่นั่น ความตื่นเต็นสุดๆ ของผมย่อมไม่พ้นการได้เห็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ทั้งสองบริเวณลานด้านนอกหันพระพักตร์ไปทางโบสถ์ หลังพืงผนังตึกซึ่งเป็น

ตรอกทางเข้าวัด

เคยนึกสงสัยและเอ่ยปากถามยายอยู่หลายหน ทำไมวัดนี้จึงชื่อประหลาดเช่นนั้น คำตอบคือด้วยเป็นอารามร่วมกันสร้างโดยแม่หม้ายสามคน อันได้แก่ แม่ทิม แม่จิม และแม่ทรัพย์ ความน่าตลกซึ่งทำให้ผมนึกขำและแอบอ้อมยิ้มอยู่คนเดียวเสมอ ย่อมไม่พ้นการที่ขณะนั้นยายของผมเองก็ถือว่าเป็นหม้าย กระทั่งยายอีกสองคนละแวกใกล้บ้านซึ่งเป็นเพื่อนร่วมไปวัดด้วยกันเนืองๆ ก็ล้วนปราศจากสามีด้วยเหตุผลเดียวกับยาย สามหม้ายจากซอยร้านขวัญเรือน พวกกันนุ่งผ้าถุงพรมน้ำอบไปทำบุญที่วัดสามหม้าย ผมลองนึกภาพตามตอนกำลังนั่งเขียนขณะนี้ยังอดผลิยิ้มอ่อนๆ ออกมาได้

เพียงคำบอกเล่าของยายหาได้ทำให้ผมอึ้งหน้าต่อความใคร่รู้ประวัติความเป็นมาของวัดสามหม้าย ทุกคราวตามหญิงชราไปทำบุญที่วัด จึงพยายามแสวงหา “สารานุกรม” อันแวดล้อมอยู่บริเวณนั้น ทั้งอ่านป้าย ทั้งถามพระ พอจะได้รับความว่า วัดนี้เคยถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “ไตรศรัทธาวาส” โดยเจ้าอาวาสท่านหนึ่ง หากต่อมาสมเด็จพระสังฆราชในเวลานั้น โปรดให้เรียก “สามหม้าย” ดังเดิม ส่วน

วัดสามหม้ายไม่มีเบญเฑาะพ รวมถึงตั้งแต่เกิดมาพวกเงาไม่เคยเห็นการเผาพในวัดเลย จึงอาจเป็นไปได้ในลักษณะการปลงศพพองท่านขุนพิมลสารไกร เกิดขึ้น ณ วัดอื่น แต่กลับนำอัฐมาไว้ยังวัดสามหม้าย

ชื่อใหม่ว่า “ไตรธรรมาราม” เพิ่งปรากฏหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงแล้ว อย่างไรก็ตาม กระทั่งผมเองซึ่งเป็นคนรุ่นหลังยังคุ้นชินกับคำเรียกติดปากของชาวบ้านทั่วไปมากกว่า นั่นละ วัดสามหม้าย

นอกเหนือจากนี้ อารามดังกล่าวยังมีโรงเรียนสอนบาลีเลื่องลือ ทำให้มีพระภิกษุสามเณรจากวัดอื่นแวะเวียนมาจำพรรษาอยู่เสมอ เล่ากันว่า พุทธศาสนิกชนในวัยหนุ่มเองก็เคยมาจำเรียนวิชานักธรรม ณ วัดสำคัญแห่งบ้านดอนเช่นกัน

ล่วงมาถึงพุทธศักราช 2546 ยายเพิ่งมีบ้านเป็นของตนเองแบบไม่ต้องเช่าเขาอยู่ในวัยเกือบเจ็ดสิบ การเคลื่อนย้ายจากบ้านเลขที่ 36/5 ซอยร้านขวัญเรือนซึ่งเคยผูกพันมานานสามทศวรรษไปสู่บ้านเดี่ยวในตำบลขุนทะเล ช่วงเป็นอะไรที่ชวนให้ผมรู้สึกโหวงใจมิใช่น้อย ชื่อตำบลมาจาก “บึงขุนทะเล” อาจฟังดูยิ่งใหญ่ แต่แหล่งน้ำที่ปรากฏเบื้องหน้าผมตอนนั้นกลับเปลี่ยวร้างเงียบงันสิ้นดี ในตอนที่ย้ายมาอยู่บ้านใหม่นี้ ผมไม่ค่อยได้ตามมาอยู่เป็นเพื่อนแล้ว เนื่องจากภาระทางการเรียนกำลังเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ น้องสาวผมจึงผลัดเปลี่ยนมาอยู่กับยายแทน

จากตำบลขุนทะเลไปยังตัวเมืองย่อมไกลในระยะทางสำหรับคนไม่มีรถยนต์ส่วนตัว แต่ยายไม่เคยห่างเหินการต้องไปทำบุญที่วัดสามหม้ายเลย ตัวเมืองสุราษฎร์ธานีสมัยนั้นมี “รถตุ๊กตุ๊ก” นั่นละ

ยวดยานประจำของยาย ศรัทธาต่อวัดสามหม้ายของยายยังต่อเนื่องมาจนจบจนหญิงชราไม่สามารถไปเดินทางไปด้วยตนเองไหวอีกแล้ว ยายเป็นมะเร็งระยะสุดท้ายในพุทธศักราช 2553 อาศัยการผ่าตัดของแพทย์ จึงมีลมหายใจมาได้จนถึงช่วงปลายพุทธศักราช 2554 และแล้วก็ยอมแพ้การเกี่ยวพาราชีของมัจจุราช ตอนนั้น ผมระเหิดหนีน้ำท่วมธรรมชาติรังสิตไปเฝ้ายายที่โรงพยาบาลมะขามเตี้ย (โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี) พอดี ตลอดห้วงเวลาป่วยใช้ ลูกหลานยังคงพายายไปวัดสามหม้ายหลายหน นับได้ว่าเป็นวัดสำคัญที่ยายรู้สึกผูกพันมาก และได้ส่งผลสืบเนื่องมาถึงผมเองด้วยเช่นกัน

เล่าเรื่องราวของวัดสามหม้ายมาเสียยืดยาว คุณผู้อ่านคงเริ่มสงสัย แล้วเกี่ยวข้ออะไรกับครูเหลี่ยมเอละครับ ผมกำลังจะเข้าเรื่องบัดเดี๋ยวนี

อย่างที่บอก ผมไปวัดสามหม้ายตั้งแต่เด็กๆ แต่หาได้เคยนึกเฉลียวใจเลยสักนิดว่าวันหนึ่งผมจะมาศึกษาเรื่องราวของครูเหลี่ยม ก็ด้วยความสนใจสืบค้นถึงชีวิตนักเขียนผู้นี้แหละครับ จึงล่วงรู้ว่าพระอุโบสถและกุฏิพระที่ผมเดินเล่นรอบๆ คราวไปวัดสามหม้ายกับยายสมัยเด็กๆ นั้น เชื่อมโยงกับมรณกรรมของขุนพิมลสารไกร (ดิส) บิดาของผู้เขียนความไม่พยายาบท

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชระระบุว่าขุนพิมลสารไกร

(ดิส) ได้ไปมีครอบครัวอยู่บ้านดอน และถึงแก่กรรมที่นั่นสมัยรัชกาลที่ 6 ประมาณพุทธศักราช 2462 หรือ 2463 ตอนนั้นน้องชายครูเหลี่ยมซึ่งต่อมาคือพระยาพนผลารักษ์ (วัด วินทุพราหมณกุล) ยังเป็นคุณหลวงดูแลเรื่องป่าไม้แห่งกันตัง (ควรกล่าวด้วยว่า หากครูเหลี่ยมเป็นนักเรียนวิชาครูรุ่นแรกของประเทศสยามซึ่งได้ไปเรียนในอังกฤษ เจ้าคุณพนผลารักษ์ก็เป็นนักเรียนวิชาการป่าไม้รุ่นแรกที่รัฐบาลส่งไปเข้าโรงเรียน ณ เมืองเดระดุน ในอินเดีย) ครั้นเมื่อทราบข่าวบิดา จึงได้มาจัดการปลงศพ พร้อมทั้งสร้างกุฏิพระหลังใหญ่ทางด้านขวามือของพระอุโบสถไว้เป็นอนุสรณ์ในวัดสามหม้าย ณ บ้านดอน มีลูกหลานจากพระนครเดินทางไปร่วมงานหลายคน รวมทั้งแม่ของวิชิตวงศ์และน้ำเอิบหรือเอิบบุญ สมพงษ์

น้ำเอิบได้เล่าให้วิชิตวงศ์ฟัง เธอกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย และต้องลาคุณครูขึ้นรถไฟไปลงบ้านดอน ทั้งยังบอกด้วยว่าอัฐิของขุนพิณลสารไกรบรรจุไว้ใต้องค์พระประธานในพระอุโบสถวัดสามหม้าย ต่อมาเมื่อเจ้าคุณพนผลารักษ์สิ้นลมแล้วในพุทธศักราช 2517 ก็ได้นำอัฐิไปบรรจุไว้แห่งเดียวกัน

วิชิตวงศ์ยังสันนิษฐานและมั่นใจต่อการที่เดิมทีขุนพิณลสารไกร (ดิส) ต้องเป็นชาวบ้านดอน แล้วจึงขึ้นมารับราชการ พร้อมทั้งแต่งงานกับมารดาของ

ครูเหลี่ยมในกรุงเทพมหานคร จวบจนบั้นปลายได้ย้อนกลับไปใช้ชีวิตในถิ่นกำเนิดและสิ้นลมหายใจที่นั่น ด้วยเหตุฉะนี้ เมื่อบิดาของครูเหลี่ยมเป็นชาวสุราษฎร์ธานี จึงอาจทำให้พอจะนับครูเหลี่ยมเข้าข่ายผู้มีเลือดเนื้อเชื้อไขสุราษฎร์ธานีเช่นกัน

ส่วนกรณีการปลงศพที่วัดสามหม้ายนั้น วิชิตวงศ์เคลือบแคลงพอสมควร เนื่องจากมีนักเขียนชาวบ้านดอนอย่างประกาศ วัชรภรณ์และพิมล สุวรรณสุภาให้ข้อมูลว่า วัดสามหม้ายไม่มีเมรุเผาศพ รวมถึงตั้งแต่เกิดมาพวกเขาไม่เคยเห็นการเผาศพในวัดเลย จึงอาจเป็นไปได้ในลักษณะการปลงศพของท่านขุนพิณลสารไกรเกิดขึ้น ณ วัดอื่น แต่กลับนำอัฐิมาไว้ยังวัดสามหม้าย

ตามข้อมูลข้างต้น ชวนให้ผมรู้สึกสนใจในแง่ครูเหลี่ยมได้เดินทางจากพระนครมาร่วมพิธีปลงศพผู้เป็นบิดาที่บ้านดอนด้วยหรือไม่ ตรงจุดนี้วิชิตวงศ์มิได้บอกไว้ให้กระจ่าง แต่ถึงอย่างไรก็นับว่าวัดสามหม้ายมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวประวัติของครูเหลี่ยมเสียแล้วอย่างเลี่ยงมิได้ ผมเองค่อนข้างเชื่อ ต่อให้ผู้เขียน ความไม่พยายาบท มิได้มาร่วมงานศพบิดาคราวนั้นก็ตามที่ หากตอนหลังซึ่งได้บวชเป็นพระภิกษุแล้วมาจำพรรษาในพื้นที่ภาคใต้ ก็ย่อมจะต้องแวะเวียนมาเคารพอัฐิของบิดา ณ พระอุโบสถวัดสามหม้ายอยู่บ้างเป็นแน่แท้

ถัดจากวัดสำคัญแห่งบ้านดอน สุราษฎร์ธานี ใครจะพาคุณผู้อ่านลงไปเยี่ยมเยือนอีกวัดหนึ่งซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับชีวิตครูเหลียม กล่าวคือ ในพุทธศักราช 2466 คุณหลวงวิลาสปริวัตร (ครูเหลียมเข้ารับราชการอีกครั้งในกรมสาธารณสุขด้วยตำแหน่งนักแปลและล่ามเมื่อพุทธศักราช 2460 จนรับบรรดาศักดิ์เป็นหลวง หลังจากกว่าสองทศวรรษนับแต่กลับจากประเทศอังกฤษ ครูเหลียมเขียนหนังสือเป็นหลักมาตลอด) ได้อุปสมบทที่วัดมหรณพาราม แล้วลงไปจำพรรษา ณ วัดตรังคภูมิพุทธาวาส ในดินแดนเดียวกับที่น้องชายท่านรับราชการด้านป่าไม้คือกันตั้ง ตอนนั้น ผู้เขียน ความไม่พยายาบท มีครอบครัวแล้วโดยสมรสกับคุณอบเชย อดีตสาวชาววัง อีกทั้งการเดินทางสู่กันตั้งครั้งนั้น คุณอบเชยภรรยาและบุตรชายคนโตได้ติดตามไปด้วย โดยพักอยู่บ้านพักป่าไม้กับท่านเจ้าคุณพนผลารักษ์น้องชายของพระภิกษุเหลียม

ระหว่างเป็นภิกษุในฉายา “พระติกโกโน” จิตวิญญาณการเป็นนักเขียนยังคงโลดแล่นไม่เสื่อมคลาย ครูเหลียมรวบรวมเรียบเรียงหนังสือเล่มหนึ่งขึ้นเพื่อระลึกถึงวันเกิดในปีที่ 73 ของมารดา คือ “แม่นายทองคำ” จัดพิมพ์เมื่อวันที่ 24 มกราคม พุทธศักราช 2466 (หากเทียบศักราชแบบปัจจุบันคงจะเป็น 24 มกราคม พุทธศักราช 2467 แล้ว) หนังสือเล่มที่ว่าได้แก่ ธรรมปัญหาน่าหัว หรือว่า “ปัญหาสดก” มีลักษณะการเขียนเป็นคำถามคำตอบเกี่ยวหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเปี่ยมด้วยอารมณ์ขัน ปัญหาดังกล่าวมีด้วยกันทั้งหมด 100 ข้อ จะยกตัวอย่างน่าสนใจมาแสดงให้เห็นสัก 5 ข้อพอสังเขปดังนี้

1. **ถาม** คนเราทำอะไรจะมีสุข?

ตอบ หนีทุกข์

9. **ถาม** ออกจากอะไรดี ?

ตอบ ออกจากกาม

75. **ถาม** เมื่อเห็นหญิงซื้อเสื้อผ้า

ท่านควรเมตตาหรือกรูณา ?

ตอบ กรูณา

(เพราะใครๆ ก็ทราบว่าหญิงมีเสื้อผ้าอยู่มาก เหลือใช้อยู่แล้วเป็นธรรมดา น่ากรูณาในการเสียเงินอีก)

99. **ถาม** อะไรนึกได้เสมอดี ?

ตอบ ความตาย (จะได้รับทำความดี)

100. **ถาม** ทำอย่างไรจึงจะเรียกว่ามั่งมี ?

ตอบ ถือสันโดษ “สันตุฎฐี ปรม ฌน์
ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง

คุณอบเชย ภรรยาครูเหลียม ถ่ายกับลูกชายคนโต
ที่บ้านพักป่าไม้กันตั้ง

นอกจากนี้ ยังมีหัวข้ออย่าง “หนึ่งไม่มีสอง” ซึ่งมีคำตอบทำนอง

1. **ถาม** อะไรที่ชื่อว่าหนึ่งไม่มีสอง?

ตอบ สัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นอยู่ได้เพราะอาหาร

4. **ถาม** อะไรที่ชื่อว่าสี่ไม่มีห้า ?

ตอบ อริยสัจ 4

10. **ถาม** อะไรที่ชื่อว่าสิบ ?

ตอบ อเสกขธรรม 10 (คือมรรค 8 กับสัมมาญาณะ 1 สัมมาวิมุตติ 1 นี่เป็นองค์ของพระอรหันต์)

พร้อมทั้งหัวข้อ “ยากมาก” รวมอยู่ด้วย

1. เงินถึงหาได้ยาก หาได้น้อย ไม่ยากเท่าเงินที่เก็บอยู่ได้

2. เสียอะไรที่เสียยาก เสียได้น้อยมาก ไม่ยากเท่าเสียชีวิต

3. รู้อะไรที่รู้ยาก รู้ได้น้อยมาก ไม่ยากเท่ารู้ผิดของตน

4. อยู่ไหนที่อยู่ยาก อยู่ได้น้อยมาก ไม่ยากเท่าอยู่เดียวดาย

(คือไม่ยากเท่าที่อยู่ห้องที่ๆ มีคนๆ เดียวอยู่)

5. เปลี่ยนอะไรที่เปลี่ยนยาก เปลี่ยนได้น้อยมาก ไม่ยากเท่าเปลี่ยนสันดาน

6. ดูอะไรที่ดูยาก ดูได้น้อยมาก ไม่ยากเท่าดูน้ำใจคน

7. ประพฤติอะไรที่ประพฤติกาย ประพฤติได้น้อยมาก ไม่ยากเท่าประพฤติตรงไปตรงมา

วัดตรังคภูมิพุทธาวาสนับเป็นวัดเก่าแก่สำคัญ
แห่งกันตัง พระยารัษฎานุประดิษฐมหิศรภักดี หรือ
คอซิมบี๊ ณ ระนอง ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองตรัง
เป็นผู้สร้างขึ้นในพุทธศักราช 2436 ตรงกับ
สมัยรัชกาลที่ 5 เดิมทีให้ชื่อว่า “วัดกันตัง” ทั้งยังม
ีการอัญเชิญพระพุทธรูปหินอ่อนปางมารวิชัย ศิลปะ
แบบพม่าประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถด้วย ครั้น
พุทธศักราช 2455 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรสมาประทับ ณ วัดกันตัง
เนื่องจากได้เสด็จทรงงานตรวจการคณะสงฆ์ภาคใต้
เมื่อเห็นภูมิประเทศของวัดนี้แล้ว จึงประทานนาม
ใหม่ว่า “วัดตรังคภูมิพุทธาวาส” (ผมคิดว่าอาจจะ

เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ทรงเสด็จบ้านดอน และ
ได้ให้ชื่อวัดสำคัญว่า “สามหม้าย” ตามเดิม)

ผมเองเคยใช้ชีวิตวัยเยาว์ที่จังหวัดตรังเช่นกัน
ด้วยเพราะน้องสาวอายุของผมไปมีครอบครัวอยู่
ที่นั่น บรรยากาศความเป็นเมืองตรังจึงซึมซาบเข้า
กับลมหายใจของผมพอสมควร อำเภอกันตังก็เคย
ผ่านทาง แต่ยังไม่เคยแวะเยี่ยมเยือนวัดตรังคภูมิ
พุทธาวาสเลยสักหน หวังว่าวันหนึ่งข้างหน้าคงได้ไป

พระติกโกโนประจำวัดแห่งกันตังอยู่หนึ่ง
พรรษา น่าเสียดายว่าตลอดระยะเวลาที่นั่น มีอาช
วร้ายร้ายละเอียดยกเว้นว่าครูละเลียมได้ทำอะไร
อย่างอื่นนอกเหนือจากเรียบเรียงหนังสือเล็กๆ อย่าง

ธรรมเนียมที่น่าหัว หรือว่า “ปัญหาสดก” ด้วยหรือไม่ ผมเองก็ยังไม่พบหลักฐานซึ่งสามารถเผยให้เห็นความโลดแล่นของชีวิตคุณหลวงนักเขียนจากพระนครขณะครองเพศสมณะในอารามทางภาคใต้ประเทศสยาม หากข้อมูลเท่าที่พบแล้วปัจจุบันก็ชวนเร้าความสนใจและเฝ้าติดตามและรอยต่อไปยิ่งนัก

จุดหนึ่งซึ่งผมเสนอไว้คือ ช่วงครูเหลียมดำรงสถานะพระติกโกโนแห่งวัดสำคัญประจำเมืองกันตัง เป็นไปได้สูงที่ท่านจะต้องแวะเวียนมายังวัดสามหม้าย ณ บ้านดอน อันเป็นสถานเก็บอัฐิของผู้เป็นบิดาบ้างเช่นกัน เรื่องราวส่วนนี้ดูเหมือนจะมีได้ถูกบันทึกไว้แต่กระนั้น ในฐานะชาวสุราษฎร์ธานี อีกทั้งยังเคยติดสอยห้อยตามยายไปวนเวียนในอาณาบริเวณของวัดสามหม้ายเสมอในวัยเยาว์ ก็รู้สึกภาคภูมิใจที่มีใช้น้อยต่อการที่ครูเหลียมมีส่วนพัวพันกับบ้านเกิดของผมห้วน

เป็นที่แน่นอน วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับครูเหลียมของผมเสร็จสิ้นลงแล้ว หากพันธะบางอย่างอันลึกซึ้งต่อนักเขียนผู้นี้ยังคงอวลกลิ่นอายหอมกรุ่นตลอด

เวลา และคงอีกยาวนานกว่าที่ผมเองจะละความสนใจไปจากคุณหลวงวิลาสปริวัตร สำหรับ รุสมิแล ฉบับนี้ ผมจึงพยายามเกาะกุมโอกาสเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของครูเหลียมกับพื้นที่ภาคใต้ รวมถึงที่พิเศษสุดเกินกว่าคาดนึก คือผมยังได้พรั่งพรูสุร่ยสุร่ายอารมณ์หวนระลึกถึงยายของตนเองขึ้นมาเช่นกัน หึงขราคนี่แหละครับ ทำให้เด็กชายคนหนึ่งรู้จักกับวัดสามหม้าย

แทบไม่น่าเชื่อเลย หลายปีต่อมา เด็กชายคนนั้นจะค้นพบว่าที่นั่นเกี่ยวข้องกับผู้เป็นบิดาของครูเหลียม จนกลายมาเป็นข้อเขียนชิ้นนี้ในที่สุด ■

เอกสารอ้างอิง

กองพุทธศาสนาสถาน กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2527). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 3.**

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพนางวิลาสปริวัตร (อบเชย วินทุพราหมณกุล). (2515). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.

พระติกโกโน. (2509). ธรรมเนียมที่น่าหัว หรือว่า ปัญหาสดก. **วิลาสปริวัตรานุสรณ์. ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงวิลาสปริวัตร (ครูเหลียม วินทุพราหมณกุล).** (น.1-11). พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.

วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. (2545). โลกของครูเหลียม. **ความไม่พยายาม.** (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 20-64). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้ากรุป.

